

JAROSŁAW DOBKOWSKI¹, PAWEŁ SOBOTKO²

O sądowej kontroli czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego³

Wpłynął: 3.09.2024. Akceptacja: 7.10.2024

Streszczenie

Analizie poddano definicję legalną stanu cywilnego i wskazano na różne znaczenia tego pojęcia w podstawowych gałęziach prawa oraz na jego znaczenie dla stosowania norm ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego. Rozważono również istotę aktu stanu cywilnego. Omówiono administracyjno-prawny charakter czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, zwracając uwagę na dopuszczalne ich formy prawne. Następnie scharakteryzowano najważniejsze cechy i zakres kontroli sądowej sprawowanej w swoich zakresach przez sądy powszechne i administracyjne i na tym tle dokonano oceny rozproszonej kontroli sądowej. W konkluzji przedstawiono postulaty *de lege ferenda*, odnoszące się do jednolitego modelu sądowej kontroli czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego.

Słowa kluczowe: stan cywilny, rejestracja stanu cywilnego, czynności materialno-techniczne, sądowa kontrola administracji, właściwość sądów.

¹ Prof. UWM dr hab. Jarosław Dobkowski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (Polska); e-mail: j.dobkowski@uwm.edu.pl; ORCID: 0000-0002-2010-4152.

² Mgr Paweł Sobotko, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (Polska); e-mail: pawel.sobotko@uwm.edu.pl; ORCID: 0000-0002-8625-6191.

³ Badania wykorzystane w artykule nie zostały sfinansowane przez żadną instytucję.

JAROSŁAW DOBKOWSKI, PAWEŁ SOBOTKO

On Judicial Review of Civil Status Registration Activities⁴

Abstract

The analysis offered in this paper explores the legal definition of civil status and points out the different meanings of this concept in the basic branches of law as well as its relevance to the application in Poland of the norms of the Act of 28 November 2014 – Vital Records Law. The essence of vital records has also been considered. The discussion addresses the administrative-legal nature of civil status registration activities, highlighting their permissible legal forms. This is followed by a review of the most important features and scope of judicial review exercised by common and administrative courts, which serves as the background for an evaluation of the dispersed judicial review. The conclusion offers *de lege ferenda* proposals relating to a uniform model of judicial review of civil status registration activities.

Keywords: civil status, civil status registration, substantive-technical activities, judicial review of administration, court jurisdiction.

⁴ The research used in the article has not been supported financially by any institution.

Wprowadzenie

Autorzy niniejszego opracowania, jako „wychowankowie” Dostojnego Jubilata – Pana Profesora Andrzeja Kabata, z którym mieli sposobność i przyjemność współpracować jako studenci na studiach administracyjnych i prawniczych w Instytucie Prawa i Administracji i na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, nie tylko jako uczestnicy seminariów, wykładów i egzaminów z Postępowania administracyjnego i Postępowania sądownoadministracyjnego⁵, z wdzięcznością i zadowoleniem przyjęli zaproszenie do napisania wspólnego tekstu w publikacji jubileuszowej. Jest to dla nas wielki honor, by włączyć się w ten sposób do obchodów jubileuszu 90-lecia naszego Nauczyciela, z którym zajęcia zapamiętaliśmy jako bardzo interesujące i niezwykle merytoryczne.

W tytułowej problematyce czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego ogniskują się istotne problemy sądowej kontroli działalności administracji publicznej, w tym funkcji sądownictwa administracyjnego. Podjęte zagadnienie tematycznie nawiązuje przy tym do dorobku naukowego Dostojnego Jubilata.

Przedmiot i rodzaje czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego

„Stan cywilny” nie stanowi jednolitej instytucji prawnej, co więcej – obecnie należy do bardziej kontrowersyjnych pojęć prawa i prawoznawstwa. Jest to sformułowanie od dawna rozmaicie rozumiane w doktrynie prawa, a zwłaszcza na gruncie dogmatyki poszczególnych jego gałęzi⁶. Pod względem materialnoprawnym, jeśli

⁵ Paweł Sobotko napisał pod kierunkiem Jubilata i obronił na WPIA UWM pracę magisterską pt. *Orzecznictwo sądów administracyjnych w sprawach stopni naukowych*, Olsztyn 2010, ss. 228 + XXVI (maszynopis).

⁶ Zob. m.in.: L. Dworzak, *Przestępstwa naruszenia stanu cywilnego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1929, 2, s. 136–157 („Stan cywilny należy do pojęć nieustalonych, którym przypisują rozmaite znaczenie” – s. 137); idem, *Stan cywilny jako przedmiot ochrony karnej*, „Przegląd Prawa i Administracji im. Ernesta Tilla. Rozprawy i zapiski literackie”, 1930, s. 366–382; J. Litwin, *Prawo o aktach stanu cywilnego z komentarzem*, Łódź 1949, s. 16 i n.; idem, *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz*, Warszawa 1961, s. 15–19; J. Ignatowicz, *Stan cywilny i jego ochrona*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, sec. G (Ius), vol. X, 1963, s. 129–172; idem, *Pojęcie stanu cywilnego i praw stanu cywilnego*, [w:] J. St. Piątowski (red.), *System prawa rodzinnego i opiekuńczego*, Wrocław 1985, s. 75 i n.; K. Pietrzykowski, *Stan cywilny*, [w:] E. Smoktunowicz, C. Kosikowski (red.), *Wielka Encyklopedia Prawa*, Białystok 2000, s. 960–961; I. Dybus-Grosicka, *Pojęcie stanu cywilnego*, [w:] H. Cioch, P. Kasprzyk (red.), *Z zagadnień prawa rodzinnego*

chodzi o urzędową rejestrację zdarzeń prawnych kształtujących sytuację prawną osoby wyrażoną przez cechy ją indywidualizujące, która ma charakter publiczno-prawny, termin ten ma swój własny przedmiot. Ma też odmienny zakres rzeczowy, jeśli idzie o prawa stanu cywilnego (rodzinnego), a jeszcze inny wtedy, gdy stan cywilny postrzega się jako podlegające ochronie prawnej dobro osobiste człowieka⁷. Nie zawsze jest możliwa dokładna delimitacja istoty i granic tych sfer, co wpływa na spotykaną czasem niejednorodną praktykę administracyjną i rozbieżności w orzecznictwie sądowym. Dodać do tego należy istotę i zakres sprawy cywilnej w ujęciu formalnym, obejmującej odrębny przedmiot w postaci spraw dotyczących stanu cywilnego (wyrażających właściwość sądu powszechnego w sferze rejestracji stanu cywilnego), które są jakościowo odmienne od wyżej zasygnalizowanych spraw cywilnych w ujęciu materialnoprawnym⁸. Sprawy cywilne dotyczące stanu cywilnego graniczą przede wszystkim ze sprawami sądownoadministracyjnymi, obejmującymi przedmioty rozpoznania sądu administracyjnego w związku z zaskarżeniem konkretnych aktów i czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, a także decyzji administracyjnych.

Próbie uporządkowania stanu prawnego stanowiło wprowadzenie przed dziesięcioma laty definicji legalnej stanu cywilnego. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego⁹ stanem cywilnym jest sytuacja prawna osoby wyrażona przez cechy indywidualizujące osobę, kształtowana przez zdarzenia naturalne, czynności prawne lub orzeczenia sądów, lub decyzje organów, stwierdzona w akcie stanu cywilnego. Określenie to zostało w literaturze przedmiotu poddane zasadnej krytyce¹⁰. Podkreślić zatem można, że ujęcie stanu cywilnego w wyraźne ramy prawne nie ma znaczenia ogólnosystemowego, a dotyczyć może jedynie jego urzędowej rejestracji.

Termin ten – o wyraźnych desygnatach prawnych – ma jednak znaczenie dla stosowania norm ustawy, w której słowniczku został wyjaśniony. Zakresem przedmiotowym regulacji p.a.s.c., zgodnie z jej art. 1, są objęte zasady i tryb rejestracji stanu cywilnego oraz dokonywanie czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego.

i rejestracji stanu cywilnego, Lublin 2007, s. 109–118; T. Smyczyński, *Pojęcie stanu cywilnego*, [w:] idem (red.), *System Prawa Prywatnego, Prawo rodzinne i opiekuńcze*, t. 11, Warszawa 2009, s. 12–14, nb 28–32.

⁷ J. Słyk, *Definicja stanu cywilnego*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2023, 3, s. 49–59.

⁸ Por. J. Mucha, *Postępowania w sprawach dotyczących aktów stanu cywilnego – kompetencja organu administracji publicznej czy sądu powszechnego?*, „Studia Prawa Publicznego” 2015, 3(11), s. 32 i n.

⁹ Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego, tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1378, ze zm., dalej: p.a.s.c.

¹⁰ M. Wojewoda, *Kilka uwag o definicji „stanu cywilnego” w nowej ustawie Prawo o aktach stanu cywilnego*, „Metryka. Studia z Zakresu Prawa Osobowego i Rejestracji Stanu Cywilnego” 2014, 2, s. 17–37; P. Kasprzyk, *Pojęcie stanu cywilnego*, [w:] P. Kasprzyk (red.), *Podręcznik urzędnika stanu cywilnego, Podstawowe instytucje prawa o aktach stanu cywilnego*, t. 1, Lublin 2018, s. 96.

Samej rejestracji stanu cywilnego dokonuje się w elektronicznym rejestrze stanu cywilnego w formie aktów stanu cywilnego¹¹, które stanowią typową, najczęściej stosowaną czynność z zakresu rejestracji stanu cywilnego. Pozostałych czynności z tego zakresu dokonuje się w drodze decyzji administracyjnej albo czynności materialno-technicznej¹². Należy również odnotować, że odmowa dokonania czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego musi następować w formie decyzji administracyjnej. Choć definicja legalna „stanu cywilnego” do pewnego stopnia obciążona jest błędami *idem per idem* i *ignotum per ignotum*, to jednak należy wyraźnie odróżniać kształtowanie sytuacji prawnej osoby, wyrażonej cechami ją indywidualizującymi przez zdarzenia prawne od ich stwierdzenia w akcie stanu cywilnego jako wyniku rejestracji stanu cywilnego.

Administracyjnoprawny charakter czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego

Historycznie rzecz ujmując, akt stanu cywilnego stanowił urzędowe świadectwo istotnych dla każdego człowieka zdarzeń: przyjścia na świat, zawarcia związku małżeńskiego i zejścia. Był dowodem, że zapisane w nim fakty wydarzyły się rzeczywiście. Stanowił zatem dokument umożliwiający legitymowanie się prawami stanu. Z biegiem czasu treść tych wystawianych, lecz funkcjonujących w rozproszonym dokumentach, była równolegle wpisywana do specjalnych ksiąg stanu cywilnego, w tym pod kolejną rubryką, a akt stanu cywilnego zaczął oznaczać wpis w owej księdze, który na zewnątrz przybierał postać całościowego lub fragmentarycznego odpisu na odrębnym piśmie. Akt stanu cywilnego oznaczał zatem udokumentowanie przez urzędnika stanu cywilnego w księdze stanu cywilnego faktu urodzenia, małżeństwa lub zgonu danej osoby. Podobnie jest i obecnie. W świetle art. 3 ust. 3 p.a.s.c., aktem stanu cywilnego jest wpis o urodzeniu, małżeństwie albo zgonie w rejestrze stanu cywilnego wraz z treścią późniejszych wpisów wpływających na treść lub ważność tego aktu.

Czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego mogą być dokonywane nie tylko w formie aktów stanu cywilnego, ale także w formie decyzji administracyjnej albo w formie czynności materialno-technicznej¹³. O ile pojęcie decyzji administracyjnej, czy to w znaczeniu materialnoprawnym, czy to w znaczeniu administracyjnoprocesowym, nie budzi istotnych wątpliwości i powszechnie wiadomo,

¹¹ Zob. art. 2 ust. 2 p.a.s.c.

¹² *Ibidem*.

¹³ Zob. art. 2 ust. 2 i 5 p.a.s.c.

że chodzi o kwalifikowany co do formy i trybu wydania akt administracyjny zawierający rozstrzygnięcie sprawy z zakresu rejestracji stanu cywilnego, podobnie czynność materialno-techniczna z zakresu rejestracji stanu cywilnego stanowi czynność urzędową organu administracji publicznej dotyczącą uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa, o tyle nie sposób określić jednoznacznie, czym jest akt stanu cywilnego. Jeśli aktem stanu cywilnego jest ów wpis o urodzeniu, małżeństwie albo zgonie w rejestrze stanu cywilnego wraz z treścią późniejszych wpisów wpływających na treść lub ważność tego aktu, to w sensie prawnym nie jest to akt prawny przypominający decyzję administracyjną (choćby deklaratoryjną), ale w rzeczywistości stanowi on czynność materialno-techniczną z zakresu administracji publicznej, dotyczącą uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa, o kwalifikowanej nazwie ustawowej, a pod względem istoty – przypominającą sporządzenie protokołu, którego treść funkcjonuje na zewnątrz w formie odpisów całości lub części, mających moc zaświadczenia o szczególnym charakterze, bo owe odpisy stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych¹⁴, przez co obalenie domniemania ich prawdziwości musi nastąpić po przeprowadzeniu specjalnego postępowania sądowego, w trakcie którego zostanie udowodniona niezgodność danego aktu z prawdą¹⁵.

Należy także zwrócić uwagę na zasadę pierwszeństwa formy aktu stanu cywilnego nad pozostałymi czynnościami w sprawach rejestracji stanu cywilnego. Z przyczyn oczywistych nie dotyczy to odmowy dokonania czynności, co zawsze przyobleczone winno być w formę decyzji administracyjnej¹⁶. Rozróżnić należy również samoistne czynności materialno-techniczne z zakresu rejestracji stanu cywilnego, od czynności materialno-technicznych dokonanych w wykonaniu decyzji administracyjnej, a także możliwości ich weryfikacji na drodze nadzwyczajnych trybów postępowania administracyjnego¹⁷.

Powyższe spostrzeżenia kierują uwagę w stronę sądowej kontroli czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, bo z jednej strony chodzi o kontrolę instancyjną i kontrolę sądową decyzji administracyjnych, a w innym aspekcie – o właściwość sądów powszechnych w sferze rejestracji stanu cywilnego.

¹⁴ Zob. art. 3 p.a.s.c.

¹⁵ Szerzej: J. Dobkowski, *Preponderancja polskich aktów stanu cywilnego*, „Metryka. Studia z Zakresu Prawa Osobowego i Rejestracji Stanu Cywilnego” 2011, 2, s. 15–32.

¹⁶ Zob. art. 2 ust. 6 p.a.s.c.

¹⁷ Szerzej: J. Dobkowski, *Czynności materialno-techniczne z zakresu rejestracji stanu cywilnego a kodeks postępowania administracyjnego*, „Metryka. Studia z Zakresu Prawa Osobowego i Rejestracji Stanu Cywilnego” 2018, 1, s. 39–50.

Kontrola czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego sprawowana przez sądy powszechne

Należy wyraźnie podkreślić, że czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego dokonują, a w szczególności – wydają akty stanu cywilnego – kierownik urzędu stanu cywilnego lub zastępca kierownika urzędu stanu cywilnego¹⁸. Czynności z tego zakresu nie dokonują jednak sądy powszechne.

Niemniej, w wypadkach określonych w ustawie, sądy powszechne dokonują weryfikacji aktów stanu cywilnego, a w szczególności sąd cywilny dokonuje sprostowania aktu stanu cywilnego¹⁹, uzupełnienia aktu zgonu²⁰, unieważnienia aktu stanu cywilnego lub dołączonej do niego wzmianki dodatkowej²¹, ustalenia treści aktu stanu cywilnego²², unieważnienia nowego aktu urodzenia przysposobionego²³. Odbywa się to w postępowaniu nieprocesowym, a przedmiotem tego rodzaju postępowania są sprawy dotyczące stanu cywilnego. Ten zakres rozpoznania sądu cywilnego należy odróżniać od scharakteryzowanych wyżej spraw o prawa stanu cywilnego (rodzinnego) oraz spraw o ochronę stanu cywilnego. Jest to o tyle istotne, że jasno określona kognicja sądu powszechnego wyraża też ideę skupienia w jego zakresie działania właściwości rzeczowej w sprawach szeroko rozumianego stanu cywilnego, w tym także kompetencji do kontroli czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego sprawowanej przez sądy powszechne.

Jednakże brak szerszych uprawnień sądu cywilnego, opisanych choćby tzw. generalną klauzulą kompetencyjną, a przede wszystkim wprowadzenie kontroli instancyjnej wydanych decyzji administracyjnych i dalej – kontroli sądu administracyjnego w zakresie legalności tych decyzji oraz zgodności z prawem dokonanych czynności materialno-technicznych, powoduje zjawisko prawne rozproszonej kontroli sądowej czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego.

Nie ma ono charakteru obiektywnego. Można bowiem zaprojektować rozwiązanie normatywne, polegające na tym, że w stosunku decyzji administracyjnej, rozstrzygającej sprawę z zakresu rejestracji stanu cywilnego, czy to wydanej w pierwszej instancji, czy też przez organ wyższego stopnia, będzie mogło być wniesione powództwo do sądu powszechnego. Można też sobie wyobrazić kontrolę czynności materialno-technicznych sprawowaną przez sądy powszechne. Już teraz sąd cywilny dokonuje unieważnienia dołączonej do aktu stanu cywilnego wzmianki

¹⁸ Zob. art. 5 ust. 5 p.a.s.c.

¹⁹ Zob. art. 36 p.a.s.c.

²⁰ Zob. art. 38 p.a.s.c.

²¹ Zob. art. 39 ust. 1 p.a.s.c.

²² Zob. art. 40 p.a.s.c.

²³ Zob. art. 74 ust. 1 p.a.s.c.

dotychczasowej. Ponadto kontroluje legalność i zasadność zawiadomienia o odmowie dokonania określonych czynności, jakby kontrolował bezczynność organu administracji publicznej, bowiem zawiadomienia nie uchyla, lecz nakazuje organowi dokonanie określonej czynności. Jednakże ustawodawca wąsko określił zakres kontroli sądu cywilnego i sprowadził jego właściwość do weryfikacji aktów stanu cywilnego, względnie wzmianki dodatkowej w wypadkach określonych w ustawie.

Mimo zasady niekonkurencyjności drogi sądowej i drogi sądownoadministracyjnej, pojawiają się jednak pod wpływem orzecznictwa coraz szersze zakresy kontroli czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, sprawowanej przez sądy administracyjne.

Kontrola czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego sprawowana przez sądy administracyjne

Sprawowana przez sądownictwo administracyjne kontrola działalności administracji publicznej²⁴ obejmowała początkowo – po jego reaktywacji z dniem 1 września 1980 r.²⁵ – wyłącznie ostateczne decyzje administracyjne i to tylko w enume ratywnie wyliczonych sprawach, przy czym ustawodawca od początku przewidział zaskarżalność decyzji w sprawach „aktów stanu cywilnego, [zmiany] imion i nazwisk”, a więc spraw załatwianych w pierwszej instancji przez kierowników urzędów stanu cywilnego²⁶. Ustawa restytuująca sądownictwo administracyjne posiadała klauzulę derogacyjną, na mocy której traciły moc – z nielicznymi wyjątkami – „wszelkie przepisy dotyczące spraw unormowanych w Kodeksie postępowania administracyjnego”²⁷, jednakże te nowe uregulowania nie naruszały przepisów szczególnych

²⁴ Kierownik urzędu stanu cywilnego jest organem administracji publicznej – zamiast wielu zob. P. Kasprzyk, *Kierownik USC i jego zastępca jako organ administracji publicznej*, [w:] P. Kasprzyk (red.), *Podręcznik...*, op. cit., s. 40–44 i tamże wskazaną literaturę. Por. wyrok WSA w Olsztynie z dnia 12 sierpnia 2010 r., sygn. akt II SA/OI 415/10, LEX nr 666047, w którym stwierdzono: „Kierownik urzędu stanu cywilnego jest niewątpliwie organem władzy publicznej, wyodrębnionym organizacyjnie, działającym w imieniu Państwa, umocowanym do stosowania środków władczych i działającym w ramach przyznanym mu kompetencji. Cechy te powodują, iż może być on uznawany za organ administracji publicznej w znaczeniu organizacyjno-przedmiotowym”. Zob. też P. Sobotko, *Zakres stosowania przepisów kodeksu postępowania administracyjnego w sprawach dotyczących rejestracji stanu cywilnego. Rozważania na kanwie wyroku WSA w Olsztynie (II SA/OI 415/10)*, „Metryka. Studia z Zakresu Prawa Osobowego i Rejestracji Stanu Cywilnego”, 2014, 2, s. 35–85.

²⁵ Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 1980 r. Nr 4, poz. 8, ze zm., dalej ustawa o NSA z 1980 r.).

²⁶ Por. art. 196 § 2 pkt 5 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. z 1980 r. Nr 9, poz. 26).

²⁷ Art. 12 ust. 1 ustawy o NSA z 1980 r.

dotyczących rozpoznawania m.in. przez sądy powszechne „spraw rozstrzyganych w postępowaniu administracyjnym”²⁸. Do spraw takich zaliczono unieważnienie lub sprostowanie aktu stanu cywilnego²⁹.

Odrodzone sądownictwo administracyjne od początku dostrzegło swoją rolę szczególnie w proobywatelskiej wykładni norm, które wprost nie dookreślały prawnych form działania administracji³⁰. Już w 1983 r. Naczelny Sąd Administracyjny, rozpatrując sprawę odmowy zamieszczenia wzmianki dodatkowej w akcie urodzenia, stwierdził: „Bez względu na przyczynę, dla której kierownik urzędu stanu cywilnego odmawia dokonania w aktach stanu cywilnego żądanego wpisu, powinien uczynić to – zdaniem sądu – w formie decyzji administracyjnej. Jest to bowiem negatywne rozstrzygnięcie w sprawie administracyjnej, o której załatwienie zwróciła się strona mająca w tym interes prawny. Taka forma załatwienia, umożliwiająca instancyjną oraz pozainstancyjną kontrolę zgodności rozstrzygnięcia z prawem, w najlepszy sposób chroni zarówno interes społeczny, jak i interes indywidualny strony. (...) Przyjęta przez organy administracji państwowej i zaaprobowana przez Naczelny Sąd Administracyjny forma rozstrzygnięcia w drodze decyzji administracyjnej sporu o to, czy żądany przez rodziców wpis wzmianki w akcie urodzenia dziecka jest, czy nie jest, dopuszczalny w świetle przepisów prawa o aktach stanu cywilnego, jest wynikiem poszukiwania w drodze wykładni rozwiązania najbardziej odpowiadającego charakterowi sprawy”³¹.

Zmiany ustrojowe doprowadziły w 1990 r. do rozszerzenia zakresu kognicji NSA, co dokonało się przez zastąpienie enumeracji pozytywnej w dawnym art. 196 Kodeksu postępowania administracyjnego – klauzulą generalną³². W rezultacie dalszych zmian NSA stał się właściwy nie tylko w sprawach skarg na decyzje

²⁸ Art. 12 ust. 3 pkt 1 ustawy o NSA z 1980 r.

²⁹ Art. 26 dekretu z dnia 8 czerwca 1955 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 1955 r. Nr 25, poz. 151, ze zm., dalej dekret p.a.s.c.). Przesłankami unieważnienia aktu przez sąd było stwierdzenie nim „zdarzenie niezgodne z prawdą” lub „uchybienia powstałe przy sporządzeniu aktu stanu cywilnego powodują zmniejszenie jego mocy dowodowej”, natomiast przesłanką sądowego sprostowania aktu było „błędne lub nieściśle jego zredagowanie”. Zauważyć trzeba, że ustawodawca zaliczył sprawy unieważnienia i sprostowania aktów stanu cywilnego do spraw administracyjnych, mimo iż w art. 25 dekretu p.a.s.c. wyraźnie odesłał je na drogę postępowania niespornego, a więc uznał je za sprawy cywilne w znaczeniu formalnym (por. J. Mucha, *op. cit.*, s. 13–15 i 37–38).

³⁰ Swoista „ucieczka” ustawodawcy i organów administrujących od formy decyzji powodowała obniżenie poziomu ochrony obywateli przed władztwem administracyjnym. Por. W. Dawidowicz, *Z problematyki decyzji organów administracji państwowej w świetle orzecznictwa NSA*, „Państwo i Prawo” 1984, 3, s. 4–16; J. Zimmermann, *Polska jurysdykcja administracyjna*, Warszawa 1996, s. 133–140; B. Adamiak, *Zagadnienie domniemania formy decyzji administracyjnej*, [w:] *Podmioty administracji publicznej i prawne formy ich działania. Studia i materiały z Konferencji Naukowej poświęconej Jubileuszowi 80-tych urodzin Profesora Eugeniusza Ochendowskiego, Toruń, 15–16 listopada 2005*, Toruń 2005, s. 7–21.

³¹ Wyrok NSA z dnia 25 lutego 1983 r., sygn. akt II SA 2083/82, ONSA 1983, 1, poz. 14, LEX nr 9723.

³² Art. 1 pkt 22 ustawy z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 1990 r. Nr 34, poz. 201).

administracyjne, lecz również na postanowienia wydane w postępowaniu administracyjnym, na które służy zażalenie albo kończące postępowanie, a także rozstrzygające sprawę co do istoty, a ponadto na inne „akty lub czynności z zakresu administracji publicznej dotyczące przyznania, stwierdzenia albo uznania uprawnień lub obowiązku wynikających z przepisów prawa”³³. Jak pisał przed laty Dostojny Jubilat, prof. Andrzej Kabat: „Istotą wprowadzonego rozwiązania było objęcie jurysdykcją sądu tych działań administracji publicznej, które nie przybierając formy decyzji administracyjnej lub postanowienia, mogą wpływać na pozycję obywatela w stosunku do aparatu administracji państwowej. Unormowanie to stanowi niewątpliwie swoiste dodatkowe zabezpieczenie interesu jednostki. Wydaje się, że ten typ zabezpieczenia jest potrzebny tak długo, jak długo organy administracji publicznej w różny sposób próbują »uciekać« od formy decyzji, zwłaszcza przy nakładaniu na jednostki różnego typu obowiązków”³⁴. Okazało się, że umożliwienie zaskarżenia owych „innych aktów lub czynności”, odgrywać będzie istotną rolę właśnie w sprawach z zakresu rejestracji stanu cywilnego, bowiem ustawodawca przewidział tam szerokie zastosowanie czynności materialno-technicznych kierownika USC, które mogą mieć istotny wpływ na treść aktów stanu cywilnego.

W myśl art. 3 § 1 aktualnie obowiązującej ustawy sądowo-procesowej³⁵ kontrola działalności administracji publicznej przez sądy administracyjne obejmuje – w interesującym nas zakresie, związanym z omawianą problematyką – orzekanie w sprawach skarg na: 1) decyzje administracyjne; 2) postanowienia wydane w postępowaniu administracyjnym, na które służy zażalenie albo kończące postępowanie, a także na postanowienia rozstrzygające sprawę co do istoty; 3) inne niż wymienione wyżej akty lub czynności z zakresu administracji publicznej dotyczące uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa, z wyłączeniem aktów lub czynności podjętych w ramach postępowania administracyjnego.

W p.a.s.c. ustawodawca dokonał dość klarownego wyodrębnienia prawnych form działania organów administracji publicznej, wyróżniając: 1) akty stanu cywilnego (wpisy o urodzeniu, małżeństwie albo zgonie w rejestrze stanu cywilnego wraz z treścią późniejszych wpisów wpływających na treść lub ważność tego aktu – art. 2 ust. 3 p.a.s.c.), które stanowią *sui generis* formę działania, 2) decyzje administracyjne oraz 3) czynności materialno-techniczne (art. 2 ust. 5 p.a.s.c.)³⁶. Formę

³³ Art. 16 ust. 1 pkt 1, 2 i 4 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz.U. z 1995 r. Nr 74, poz. 368, ze zm.).

³⁴ A. Kabat, *Prawo do sądu jako gwarancja ochrony praw człowieka w sprawach administracyjnych*, [w:] L. Wiśniewski (red.), *Podstawowe prawa jednostki i ich sądowa ochrona*, Warszawa 1997, s. 229.

³⁵ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 935, ze zm., dalej: p.p.s.a.).

³⁶ Pojęcie „czynności materialno-technicznych” było do czasu wejścia w życie p.a.s.c. określeniem języka prawniczego, a nie prawnego.

prawną decyzji administracyjnej przewidziano także dla odmowy dokonania czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego (art. 2 ust. 6 p.a.s.c.). W ustawie wyróżniono jeszcze poza systematyką czwarty rodzaj czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego, w postaci pisemnego zawiadomienia o odmowie dokonania określonych czynności, która nie przybiera formy decyzji, lecz jest zaskarżalna do sądu powszechnego (art. 89 p.a.s.c., który stanowi *lex specialis* wobec art. 2 ust. 6 p.a.s.c.).

Kontroli sądowoadministracyjnej podlegać będą – co oczywiste – decyzje administracyjne. Przykładem takiego rozstrzygnięcia kierownika USC, które podlegać będzie w pierw kontrolni instancyjnej wojewody, a następnie skardze do wojewódzkiego sądu administracyjnego, jest odmowa transkrypcji zagranicznego aktu stanu cywilnego (art. 2 ust. 6 w zw. z art. 104 p.a.s.c.)³⁷, czy też odmowa sprostowania aktu stanu cywilnego (art. 2 ust. 6 w zw. z art. 35 ust. 1 p.a.s.c.)³⁸, a także odmowa odtworzenia treści aktu stanu cywilnego (art. 2 ust. 6 w zw. z art. 133 ust. 1 i 9 p.a.s.c.)³⁹, jak również odmowa wydania odpisu zupełnego aktu urodzenia wobec braku interesu prawnego po stronie wnioskodawcy (art. 2 ust. 6 w zw. z art. 44 ust. 1 i art. 45 p.a.s.c.)⁴⁰.

Jeśli chodzi o czynności materialno-techniczne kierownika USC, to w ustawie p.a.s.c. przewidziano ich szereg, i to o doniosłych skutkach: 1) sprostowanie aktu stanu cywilnego (art. 35 p.a.s.c.), 2) uzupełnienie aktu stanu cywilnego (art. 37 p.a.s.c.), 3) unieważnienie aktu lub aktów stanu cywilnego (art. 39a p.a.s.c.), 4) unieważnienie wzmianki dodatkowej (art. 41 p.a.s.c.), 5) rejestracja pierwotna zdarzenia, które miało miejsce za granicą (art. 99 p.a.s.c.), 6) transkrypcja zagranicznego aktu stanu cywilnego (art. 104-105 p.a.s.c.), 7) odtworzenie treści zagranicznego dokumentu stanu cywilnego (art. 109 p.a.s.c.), 8) przeniesienie i uzupełnienie aktu stanu cywilnego z księgi stanu cywilnego do rejestru stanu cywilnego (art. 124 p.a.s.c.), 9) unieważnienie aktu stanu cywilnego błędnie przeniesionego do rejestru stanu cywilnego (art. 127a p.a.s.c.), 10) przeniesienie treści wypisów z ksiąg stanu cywilnego prowadzonych przed dniem 1 stycznia 1946 r. w trybie rejestracji wyznaniowej

³⁷ Np. wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 maja 2016 r., sygn. akt IV SA/Wa 581/16, LEX nr 3039610, którym oddalono skargę na odmowę transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia, w którym nie ma danych matki dziecka.

³⁸ Np. wyrok WSA w Łodzi z dnia 29 listopada 2023 r., sygn. akt III SA/Łd 565/23, LEX nr 3726699, którym oddalono skargę na odmowę sprostowania imienia ojca dziecka w akcie urodzenia.

³⁹ Np. wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 stycznia 2018 r., sygn. akt IV SA/Wa 2479/17, LEX nr 2743924, od którego skargę kasacyjną oddalono wyrokiem NSA z dnia 25 lipca 2019 r., sygn. akt II OSK 1693/18, LEX nr 2704631.

⁴⁰ Np. wyrok WSA w Łodzi z dnia 19 stycznia 2024 r., sygn. akt III SA/Łd 460/23, LEX nr 3668934, którym oddalono skargę na odmowę wydania odpisu zupełnego aktu urodzenia rodzica biologicznego osobie przysposobionej, gdyż nie posiada ona interesu prawnego w otrzymaniu takiego odpisu, bowiem stosunek pokrewieństwa w sensie prawnym wygasł i więzi adoptowanego dziecka z matką biologiczną zostały zerwane.

(art. 132 p.a.s.c.), 11) odtworzenie treści aktu stanu cywilnego (art. 133 p.a.s.c.), 12) uzupełnienie aktów urodzenia i małżeństwa sporządzonych przed dniem wejścia w życie p.a.s.c. (art. 134 ust. 6 i 7 p.a.s.c.). Zauważyć wypada, że ustawodawca dopisał frazę „w formie czynności materialno-technicznej” w celu zaznaczenia, że dana czynność ma się odbyć bezdecyzyjnie, jednakże nie dostrzegł, że w zasadzie wszystkie wymienione wyżej czynności prowadzą albo do kreacji nowego aktu stanu cywilnego, zawierającego adnotację lub wzmiankę dodatkową (poz. 5–8 i 11), albo do wniesienia do wcześniej istniejącego aktu wzmianki dodatkowej, aktualizującej jego treść (poz. 1–4, 9, 10 i 12)⁴¹.

Czynności materialno-techniczne – wobec braku innych środków ich kwestionowania w p.a.s.c. – są zaskarżalne do sądu administracyjnego w terminie trzydziestu dni od dnia, w którym skarżący dowiedział się o podjęciu czynności⁴², przy czym nie jest konieczne uprzednie wzywanie do usunięcia naruszenia prawa, wobec zniesienia tej instytucji w p.p.s.a.⁴³. W praktyce skarg takich jest stosunkowo niewiele⁴⁴, gdyż organy nie mają obowiązku informowania patentów o możliwości wniesienia skargi do sądu administracyjnego – bez uprzedniego wyczerpania środków odwoławczych, znanych z postępowania administracyjnego.

Istotną kwestią, która najczęściej umyka przy kontroli sądowoadministracyjnej czynności materialno-technicznych, jest zagadnienie procedury ich podejmowania. Niestety, brak w tej kwestii ogólnej regulacji prawnej, co nie ułatwia działania ani stronom, ani organom, ani sądom kontrolującym czynności organów⁴⁵.

Zasygnalizować wypada, że kognicja sądów administracyjnych w zakresie spraw związanych z rejestracją stanu cywilnego nie jest zamknięta i ma charakter dynamiczny, gdyż obejmuje także niewymienione w p.a.s.c. rozstrzygnięcia

⁴¹ Na marginesie zauważyć należy, że ustawodawca nie wskazuje zwykle, w jaki sposób ma zostać utrwalona zmiana w akcie stanu cywilnego i podstawa jej dokonania, co może niekiedy wywoływać wątpliwości (adnotacje vs. wzmianki dodatkowe – art. 23–24 p.a.s.c.). Przykładem wskazania formy prawnej *explicite* jest transkrypcja zagranicznego dokumentu stanu cywilnego do polskiego rejestru stanu cywilnego, która jest realizowana poprzez: 1) sporządzenie aktu stanu cywilnego w rejestrze stanu cywilnego oraz 2) dokonanie adnotacji o podstawie transkrypcji – art. 105 ust. 1 p.a.s.c.

⁴² Art. 53 § 2 p.p.s.a.

⁴³ Por. A. Kabat, *Komentarz do art. 52 i art. 53*, [w:] B. Dauter, A. Kabat, M. Niezgodka-Medek, *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 216–217, nb 12–15 i s. 219, nb 5.

⁴⁴ W Centralnej Bazie Orzeczeń Sądów Administracyjnych można ich znaleźć zaledwie kilka, w tym m.in.: wyrok NSA z dnia 15 stycznia 2019 r., sygn. akt II OSK 2402/18, LEX nr 2633538; wyrok WSA w Olsztynie z dnia 19 marca 2019 r., sygn. akt II SA/OI 96/19, „Metryka. Studia z Zakresu Prawa Osobowego i Rejestracji Stanu Cywilnego” 2019, 2, s. 131–158, LEX nr 2641598 – z głosem: P. Sobotko, *Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie z dnia 19 marca 2019 r.*, sygn. akt II SA/OI 96/19, „Metryka. Studia z Zakresu Prawa Osobowego i Rejestracji Stanu Cywilnego” 2019, 2, s. 167–185.

⁴⁵ Szerzej: P. Sobotko, *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 7 grudnia 2021 r.*, sygn. akt II OSK 527/21, „Metryka. Studia z Zakresu Prawa Osobowego i Rejestracji Stanu Cywilnego” 2021, 2, s. 143–163.

kierowników USC, np. odmowę wszczęcia postępowania w sprawie wydania potwierdzonej za zgodność z oryginałem kserokopii aktu urodzenia (postanowienie kierownika USC, wydane na podstawie art. 61a § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego⁴⁶ i utrzymane w mocy przez wojewodę)⁴⁷. W toku kontroli sądowej okazać się może również, że wniesiono do wojewody niedopuszczalne odwołanie od czynności materialno-technicznej kierownika USC, polegającej na zamieszczeniu w akcie stanu cywilnego wzmianki dodatkowej i organ odwoławczy musiał stwierdzić jego niedopuszczalność w drodze postanowienia (art. 134 k.p.a. w zw. z art. 2 ust. 5 p.a.s.c.)⁴⁸. Możliwe jest również poddanie kontroli sądownoadministracyjnej postanowienia kierownika USC, utrzymanego w mocy postanowieniem wojewody, dotyczącego odmowy wydania zaświadczenia o żądanej treści, przy czym zastosowanie znajdą tu normy działu VII k.p.a., odnoszące się do wydawania zaświadczeń i przewidujące załatwienie sprawy odmowy wydania zaświadczenia w formie postanowienia, a nie decyzji, o której mowa w art. 2 ust. 6 p.a.s.c.⁴⁹.

Powyższe wskazuje na doniosłą rolę sądów administracyjnych w procesie kontroli aktów administracyjnych i czynności materialno-technicznych podejmowanych w sprawach z zakresu rejestracji stanu cywilnego *sensu largo* przez właściwe organy administracji publicznej.

Model sądowej kontroli działalności administracji publicznej w sprawach z zakresu rejestracji stanu cywilnego *de lege ferenda*

Niewątpliwie obowiązujący model rozproszonej kontroli sądowej czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego nie sprzyja powstaniu logicznego i spójnego systemu sądowej weryfikacji działań kierowników USC i ich zastępców oraz organów nadzoru, w tym wojewodów jako organów wyższego stopnia w postępowaniu administracyjnym. Zarówno w zakresie kognicji sądów powszechnych, jak i w sferze właściwości rzeczowej sądów administracyjnych przeplatają się podobne formy czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego. Sąd powszechny nie weryfikuje już tylko aktów stanu cywilnego, a sąd administracyjny nie kontroluje

⁴⁶ Tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 572, dalej k.p.a.

⁴⁷ Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 24 lipca 2024 r., sygn. akt II SA/Po 204/24, LEX nr 3746711.

⁴⁸ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 czerwca 2017 r., sygn. akt IV SA/Wa 532/17, LEX nr 2408936.

⁴⁹ Por. wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 27 października 2011 r., sygn. akt IV SA/Wr 480/11, LEX nr 1155178, którym oddalono skargę na odmowę wydania przez kierownika USC zaświadczenia o treści żądanej przez wnioskodawcę (art. 219 k.p.a.).

już tylko swoich tradycyjnych przedmiotów zaskarżenia. Tytułem przykładu można podać, że w sensie materialnoprawnym sąd administracyjny, rozpoznając sprawę skargi na decyzję odmowną odnośnie do rejestracji zdarzenia objętego obowiązkiem rejestracji, musi sobie mimo wszystko stworzyć swoiste wyobrażenie aktu stanu cywilnego, który miałby powstać na skutek uwzględnienia skargi, a nade wszystko – liczyć się ze skutkami wyroku uchylającego decyzję odmowną lub stwierdzającego nieważność takiej decyzji, albowiem w wykonaniu prawomocnego wyroku zasadniczo sporządzony zostanie akt stanu cywilnego o określonej treści. Uwagi te odnieść należy również do decyzji administracyjnych rozstrzygających sprawy co do istoty, a przede wszystkim – do samoistnych czynności materialno-technicznych.

Zastanawiać się zatem trzeba, czy ów dualizm kontroli sądowej w tego typu sprawach jest potrzebny. W okresie, kiedy nie było sądów administracyjnych, kontrolę sądową mogły jedynie sprawować sądy powszechne. Z drugiej strony, sprawy cywilne dotyczące stanu cywilnego są mimo wszystko sprawami w znaczeniu formalnym, pod względem merytorycznym dość odległymi od spraw o prawa stanu cywilnego (rodzinnego) oraz spraw o ochronę stanu cywilnego. Łączy je jednak tylko pewna wspólność nazwy. Ponadto, biorąc pod uwagę swoistą *numerus clausus* odnośnie do właściwości rzeczowej sądów powszechnych w zakresie rejestracji stanu cywilnego oraz specyficzną, „niepisaną” klauzulę generalną sądów administracyjnych w zakresie kontroli legalności decyzji, postanowień i innych aktów oraz czynności administracji, należy rozważyć powierzenie całości sądowej kontroli czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego sądom administracyjnym. Wobec tendencji do poszerzania kompetencji merytorycznych sądów administracyjnych, a także mimo wszystko ograniczonej skuteczności postanowień sądów cywilnych (które trzeba wykonać), nie powstałby w ten sposób znaczący uszczerbek w udzielanej ochronie prawnej. Ten zakres przedmiotowy może być także swoistym poligonem doświadczalnym dla sprawdzenia jeszcze większych możliwości działania sądów administracyjnych – w drodze od modelu kasacyjnego do systemu reformatoryjnego. Wszakże właśnie na gruncie spraw administracyjnych z zakresu rejestracji stanu cywilnego można zaobserwować pozytywne doświadczenia w stosowaniu przepisów k.p.a. w stosunku do samoistnych czynności materialno-technicznych.

Negując rozwarstwienia w sferze realizacji prawa jednostki do sądu, które zawsze wpływają na efektywność udzielanej ochrony i w imię całkowania i jednolitości oraz szukania rozwiązań systemowych, *de lege ferenda* rekomendować należy stopniową likwidację obowiązującego modelu mieszanej kontroli sądowej czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego i przekazanie spraw z dotychczasowej właściwości sądów cywilnych do kognicji sądów administracyjnych.

Bibliografia

Literatura

- Adamiak B., *Zagadnienie domniemania formy decyzji administracyjnej*, [w:] *Podmioty administracji publicznej i prawne formy ich działania. Studia i materiały z Konferencji Naukowej poświęconej Jubileuszowi 80-tych urodzin Profesora Eugeniusza Ochendowskiego, Toruń, 15–16 listopada 2005*, Toruń 2005.
- Dawidowicz W., *Z problematyki decyzji organów administracji państwowej w świetle orzecznictwa NSA*, „Państwo i Prawo” 1984, 3.
- Dobkowski J., *Preponderancja polskich aktów stanu cywilnego*, „Metryka. Studia z Zakresu Prawa Osobowego i Rejestracji Stanu Cywilnego” 2011, 2.
- Dobkowski J., *Czynności materialno-techniczne z zakresu rejestracji stanu cywilnego a kodeks postępowania administracyjnego*, „Metryka. Studia z Zakresu Prawa Osobowego i Rejestracji Stanu Cywilnego” 2018, 1.
- Dworzak L., *Przestępstwa naruszenia stanu cywilnego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1929, 2.
- Dworzak L., *Stan cywilny jako przedmiot ochrony karnej*, „Przegląd Prawa i Administracji im. Ernesta Tilla. Rozprawy i zapiski literackie”, 1930.
- Dybus-Grosicka I., *Pojęcie stanu cywilnego*, [w:] H. Cioch, P. Kasprzyk (red.), *Z zagadnień prawa rodzinnego i rejestracji stanu cywilnego*, Lublin 2007.
- Litwin J., *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz*, Warszawa 1961.
- Litwin J., *Prawo o aktach stanu cywilnego z komentarzem*, Łódź 1949.
- Ignatowicz J., *Stan cywilny i jego ochrona*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, sec. G (Ius), vol. X, 1963.
- Ignatowicz J., *Pojęcie stanu cywilnego i praw stanu cywilnego*, [w:] J. St. Piątowski (red.), *System prawa rodzinnego i opiekuńczego*, Wrocław 1985.
- Kabat A., *Prawo do sądu jako gwarancja ochrony praw człowieka w sprawach administracyjnych*, [w:] L. Wiśniewski (red.), *Podstawowe prawa jednostki i ich sądowa ochrona*, Warszawa 1997.
- Kabat A., *Komentarz do art. 52 i art. 53*, [w:] B. Dauter, A. Kabat, M. Niezgódka-Medek, *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Kasprzyk P., *Pojęcie stanu cywilnego*, [w:] P. Kasprzyk (red.), *Podręcznik urzędnika stanu cywilnego, Podstawowe instytucje prawa o aktach stanu cywilnego, t. 1*, Lublin 2018.
- Mucha J., *Postępowania w sprawach dotyczących aktów stanu cywilnego – kompetencja organu administracji publicznej czy sądu powszechnego?*, „Studia Prawa Publicznego” 2015, 3(11).
- Pietrzykowski K., *Stan cywilny*, [w:] E. Smoktunowicz, C. Kosikowski (red.), *Wielka Encyklopedia Prawa*, Białystok 2000.
- Słyk J., *Definicja stanu cywilnego*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2023, 3. doi: 10.21697/2023.23.3-03.
- Smyczyński T., *Pojęcie stanu cywilnego*, [w:] idem (red.), *System Prawa Prywatnego, Prawo rodzinne i opiekuńcze, t. 11*, Warszawa 2009.

Sobotko P., *Zakres stosowania przepisów kodeksu postępowania administracyjnego w sprawach dotyczących rejestracji stanu cywilnego. Rozważania na kanwie wyroku WSA w Olsztynie (II SA/Ol 415/10)*, „Metryka. Studia z Zakresu Prawa Osobowego i Rejestracji Stanu Cywilnego”, 2014, 2.

Sobotko P., *Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie z dnia 19 marca 2019 r., sygn. akt II SA/Ol 96/19*, „Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego” 2019, 2.

Sobotko P., *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 7 grudnia 2021 r., sygn. akt II OSK 527/21*, „Metryka. Studia z Zakresu Prawa Osobowego i Rejestracji Stanu Cywilnego” 2021, 2.

Wojewoda M., *Kilka uwag o definicji „stanu cywilnego” w nowej ustawie Prawo o aktach stanu cywilnego*, „Metryka. Studia z Zakresu Prawa Osobowego i Rejestracji Stanu Cywilnego” 2014, 2.

Zimmermann J., *Polska jurysdykcja administracyjna*, Warszawa 1996.

Orzeczenia

Wyrok NSA z dnia 25 lutego 1983 r., sygn. akt II SA 2083/82, ONSA 1983, 1, poz. 14, LEX nr 9723.

Wyrok NSA z dnia 15 stycznia 2019 r., sygn. akt II OSK 2402/18, LEX nr 2633538.

Wyrok NSA z dnia 25 lipca 2019 r., sygn. akt II OSK 1693/18, LEX nr 2704631.

Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 12 sierpnia 2010 r., sygn. akt II SA/Ol 415/10, LEX nr 666047.

Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 27 października 2011 r., sygn. akt IV SA/Wr 480/11, LEX nr 1155178.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 maja 2016 r., sygn. akt IV SA/Wa 581/16, LEX nr 3039610.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 czerwca 2017 r., sygn. akt IV SA/Wa 532/17, LEX nr 2408936.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 stycznia 2018 r., sygn. akt IV SA/Wa 2479/17, LEX nr 2743924.

Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 19 marca 2019 r., sygn. akt II SA/Ol 96/19, „Metryka. Studia z Zakresu Prawa Osobowego i Rejestracji Stanu Cywilnego” 2019, 2, LEX nr 2641598.

Wyrok WSA w Łodzi z dnia 29 listopada 2023 r., sygn. akt III SA/Łd 565/23, LEX nr 3726699.

Wyrok WSA w Łodzi z dnia 19 stycznia 2024 r., sygn. akt III SA/Łd 460/23, LEX nr 3668934.

Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 24 lipca 2024 r., sygn. akt II SA/Po 204/24, LEX nr 3746711.